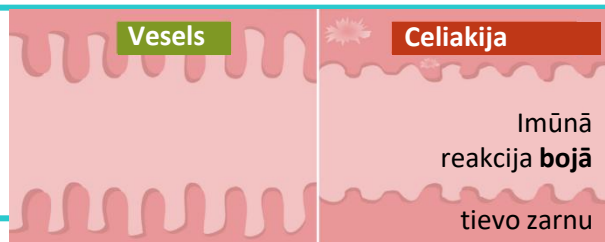

Kas ir celiakija?

- Personām ar celiakiju novērojama patoloģiska reakcija uz lipekli (glutēnu).
- Patoloģiskā reakcija noved pie ķermeņa audu bojājumiem, īpaši tievās zarnas gļotādā (*zarnas sienas iekšējā kārtiņā*). Organisms ražo vielas (**antivielas**) pret audu *transglutamināzi un endomiziju*, kaitējot pats saviem audiem. Tāpēc celiakija ir **autoimūna saslimšana**.

Kā to diagnosticē?

- Šīs patoloģiskās **antivielas** var noteikt asinīs, un tas palīdz diagnosticēt celiakiju.
- Dažiem bērniem **diagnozi** iespējams noteikt tikai ar asins analīžu palīdzību. Vairākumam bērnu ir nepieciešami audu paraugi (**biopsijas**) no tievās zarnas, lai konstatētu gļotādas bojājumu pierādījumus.
- Gļotāda sadzīst, un antivielu izstrāde atgriežas normā, ja cilvēks ievēro stingru **bezglutēna diētu**.

Diagnozes precizēšanai ir jāveic **nelielu audu paraugu** pārbaude no tievās zarnas.

Kam ir risks saslimt ar celiakiju?

- Patoloģiska reakcija rodas tikai cilvēkiem ar **noteiktiem imūnšūnu marķieriem**, ko sauc par **HLA DQ2/DQ8**.
- Ne visiem cilvēkiem ar HLA DQ2 vai DQ8 attīstās celiakija. *Nozīme ir ne tikai lipeklim, bet arī citiem faktoriem, piemēram, mūsu videi vai dzīvesveidam.* Taču šie faktori joprojām nav precīzi zināmi. *Saslimšanai nav iespējama profilakse.*

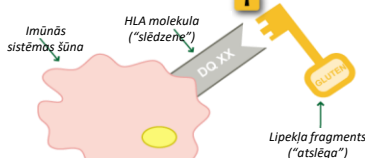
Celiakija

Gēni

HLA-DQ2
HLA-DQ8

Lipeklis

Nav celiakijas riska

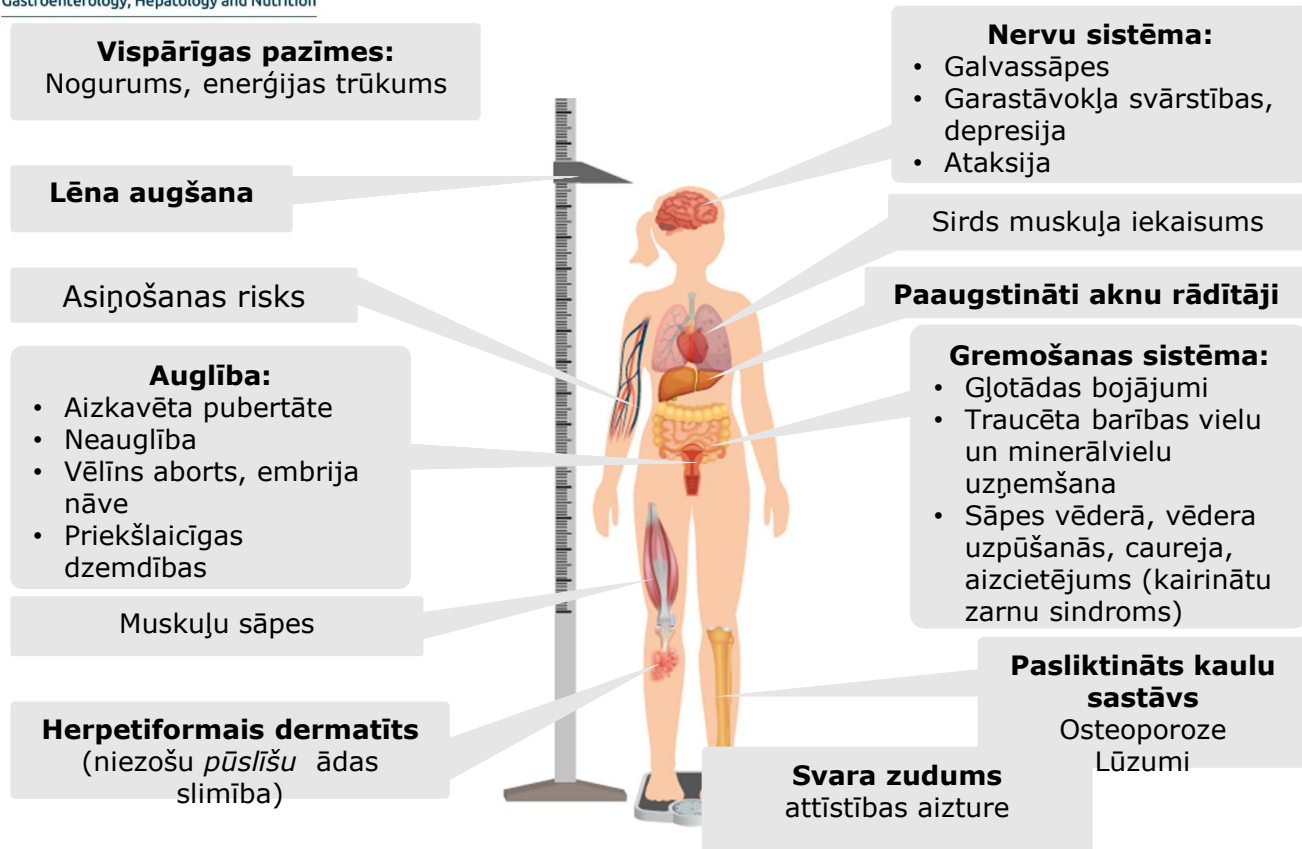
HLA marķieri, kas nav DQ2 vai DQ8:
Atslēga (lipekļi) slēdzenē (HLA kopa) neder

Kam ir risks saslimt ar celiakiju?

HLA marķieris ir DQ2 vai DQ8:
Atslēga (lipekļi) slēdzenē (HLA kopa) iederas perfekti

Iespējamās celiakijas pazīmes

- Celiakija visbiežāk sākas pirmajos dzīves gados. **Ne visiem** cilvēkiem, kas sirgst ar celiakiju, ir **pazīmes vai simptomi**, neskatoties uz to, *ka* viņiem ir gļotādas bojājumi. Simptomi ir ļoti dažādi, nespecifiski un var būt arī ārpus gremošanas trakta. Tie var attīstīties vairākus gadus vai gadu desmitus pēc saslimšanas sākuma.
- Tāpēc celiakijas **diagnosticēšana parasti ir novēlota**. Saslimšana tiek diagnosticēta tikai tiem, kuriem ir smagāki simptomi (“celiakijas aisberga virsotne”).
- Celiakija ir novērojama apmēram 1 no 100 cilvēkiem. **Pirmās pakāpes radniekiem** (brāļiem un māsām, vecākiem un bērniem) šīs saslimšanas varbūtība ir **astonaņas reizes lielāka**. Tāpēc šiem cilvēkiem ir jāveic pārbaudes. **Asins analīzēs uz audu transglutamināzes antivielām (tTG vai TGA) tiek atklāti gadījumi ar simptomiem un bez tiem.**

Klasiskā celiakija: malabsorbcijas simptomi

- Pozitīvas antivielas
- Bārktīņu atrofija
- Gremošanas sistēmas simptomi

Simptomātiska celiakija: nespecifiski simptomi

- Pozitīvas antivielas
- Bārktīņu atrofija
- Simptomi ārpus gremošanas sistēmas

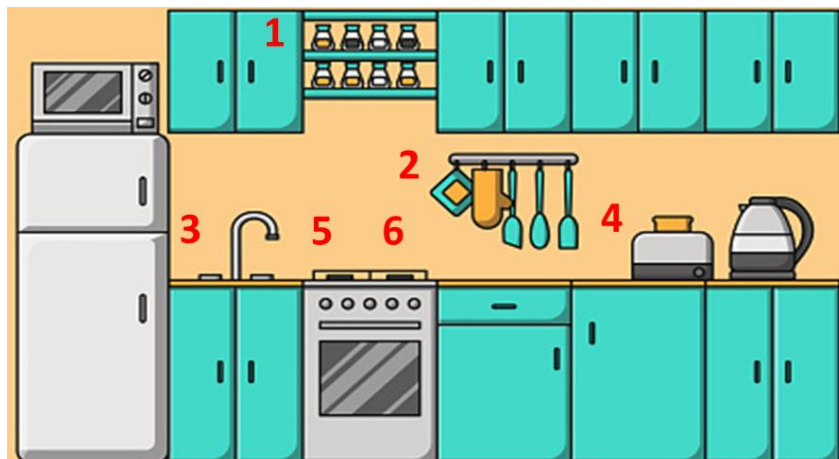
Subklīniska/asimptomātiska celiakija

- Pozitīvas antivielas
- Bārktīņu atrofija
- Simptomu nav

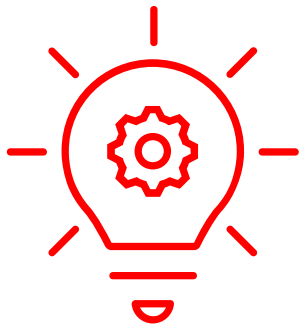
Lipekli saturoši graudaugi un to produkti	Nesatur glutēnu, ja tas ir svaigs un nav apstrādāts	Lipekli nesaturoši graudaugi un pākšaugi	<h2>Terapija</h2> <ul style="list-style-type: none"> • Vienīgā efektīvā terapija ir diēta mūža garumā, stingri izvairoties no lipekļa (bezglutēna diēta). • Ir atļauti iepakotie pārtikas produkti, kas marķēti ar pārsvītrotu graudaugu simbolu vai atzīmi "bez glutēna". • Ievērojot diētu, gļotāda sadzīst, vēlākais, trīs gadu laikā. • Ievērojot stingru bezglutēna diētu, prognose ir lieliska, bez komplikācijām. • Pieļaujot diētas kļūdas, ķermeņa atceras un reaģē: bojājumi veidojas no jauna. • Diētas ievērošana nav viegls uzdevums. Taču Jūs un Jūsu ģimene to paveiksiet.
<ul style="list-style-type: none"> • Kvieši • Mieži • Rudzi • Spelta • Divgraudkvieši • Lobīti kvieši • Bulgurs • Triticāle • Kuskuss • Auzas (ja nav marķētas kā lipekli nesaturošas) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gaļa • Zivis • Olas • Augļi • Dārzeņi • Kartupeļi • Kasava • Tofu • Piens, krējums • Siers (bez pievienotām sastāvdaļām) • Rieksti (dabiski, grauzdēti) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rīsi • Sorgo • Kukurūza • Auzas (ja marķētas kā lipekli nesaturošas) • Prosa • Čia sēklas • Griķi • Kvinoja • Tefa graudi • Lēcas • Turku zirņi 	

Svarīgākie pasākumi, atgriežoties mājās, lai izvairītos no saskarsmes ar lipekli:

1. **Glabāt bezglutēna produktus atsevišķos slēgtos traukos** un skaidri marķēt tos.
2. **Izmantot tīrus** virtuves piederumus.
3. Pirms glutēnu nesaturošu ēdienu gatavošanas jānomazgā **rokas un virsmas** (pietiek ar ūdeni).
4. **Tosteris:** to ir iespējams izmantot gan lipekli saturošiem, gan nesaturošiem pārtikas produktiem, taču iztīriet no tā drupatas.
5. **Makaronu ēdieni:** pagatavojiet bezglutēna makaronus tīrā katlā, izmantojot svaigu ūdeni. Ja caurduri izmantojiet abiem, vispirms noteciniet glutēnu nesaturošos makaronus un tikai pēc tam glutēnu saturošos makaronus.
6. **Cepti ēdieni:** Ēdieni, kas nesatur glutēnu, jācep pirmie, bet pēc tam varat pagatavot glutēnu saturošos pārtikas produktus.

Vērsieties pēc palīdzības

- **Diētas konsultācijas**, ko sniedz profesionāls uztura speciālists, kuram ir pieredze darbā ar bezglutēna diētu.
- **Pacientu atbalsta organizācijas** (“celiakijas biedrība”) sniedz atbalstu un rakstiskus materiālus.
- **Vienaudžu grupas** bērniem, pusaudžiem, pieaugušajiem un saslimušo bērnu vecākiem.
- **Psihologs**, ja jūsu bērnam ir nepieciešams atbalsts, lai pieņemtu diagnozi vai uztura ierobežojumus.
- **Regulāras pārbaudes pie ārsta**, lai kontrolētu augšanu un attīstību un veiktu antivielu asins analīzes ik pēc sešiem mēnešiem, līdz stāvoklis normalizējas. Pēc tam – reizi gadā vai ik pēc diviem gadiem, vai agrāk, ja rodas simptomi.
- **Informējiet ģimeni, draugus, skolotājus bērnudārzā un skolā.** Lūdziet atbalstīt savu bērnu diētas ievērošanā.
- **E-mācību rīks pacientiem un vecākiem:** lai uzzinātu vairāk (pieejams angļu un astoņās citās valodās).

Svarīgi!

- **Glabājiet medicīniskos dokumentus** ar bērna celiakijas diagnozes apstiprinājuma rezultātiem drošā vietā.
- **Vērsieties pie uztura speciālista.**
- **Laikus piesakiet kontroles vizīti pie bērnu gastroenterologa.**
- **Saite uz e-mācību rīku:** www.celiacfacts.eu
- **Celiakijas atbalsta organizācijas kontaktinformācija (Latvija):**

Biedrība „Dzīve bez glutēna”

Pasta adrese:

Rīga, Liepājas 27, LV-1002

Tel. 24119474 (Solvita)

E-pasts: bezglutenadzive@gmail.com

